

Alle thesse ofwande: Puncter / wele Wis at orng-
geltaen hållas Skole / och altså här medh alshvarligen bu-
de och besalle alle them / som för Wår Skuld wele och Skole
göra och låta / at the them ställe sigh til råttelse / icke gö-
randes Allmogem / eller någon annans som wederbör / här
behå något hinder / meyn eller försång i någon motto / så
långt thet är them at vnderstå Wår Konungzliga hånnd/
kraft och högsta onade. . Til yttermehra wisse / hafwe
Wu thetta medh egen Hand vnderkrifwit / och witterli-
gen låtit stå Wår Secret här nedan före. Datum
Stockholm den 1. Octobris Åhr 1649.

CHRISTINA.

Kongl. M:5

18. 128.
17

Krogare och Gåstgifsware
Ordningh.

Stockholm /

Tryckt aff Henrich Keyser / Åhr 1649.

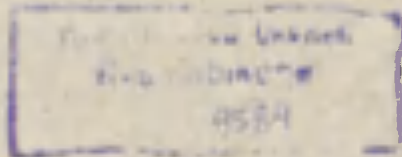
Sij Christina

medh Gud; Nådhe /
Sweriges / Gdihes och
Wendes vthlorade Drotte-
ningh och Arffursinna /

Storfursinna til Finland / Herriginna vith Estland och
Larelen / Fröken öfwer Ingermanland / etc. Gdres witt-
terligt / at såsom på sidste wåthåldne Riksdagh / är aff
alle Rikhsens Ständer enhälligen slutt och sdraffles
dat / at alle frie Wåfningar och Skuffårder (vndan-
tagandes när Krigzfolket til eller ifrå Keldi Fånike och
Regementtaals rågar) skola effter thenne dagh al-
deles affstafade warda / och icke dese mindre både Wå-
re och Cronones Resor / sampt elliest den resande Mann-
nen / medh sordenstap och annan nödhörffte stålighen
sdrices och sdrhielpas : In hastre Wi medh Wårt El-
stellige RikhsRåd; råde / sdr gode och högnådige besun-
nit / at sdrordna / så sdr Frimmande / som elliest L & sielfo
we och Wåre Vnderfåtere / som i Riket aff och an vith
sine Arender sdrresa måste / wise Gåstgistrare och Taso-
werner / på alle Sträckwågar / ther the ännu intet satte
äre / eller och icke befinnas wararått funderade och full-
komligen beståte / och them samptligen wise Reglor /

A ij

Friv

Freligheter och Ordningar föreskrifwa. Och hafwe för
then skuld efftersökande Krogare eller Gästgifware ord-
ning lämn affatta och vthgå / them allom til rättelse som
wed erör.

Til thet Första / skal allom them / som thet
til lust / råd och förmodgenheet hafwa / fritt stå och eff-
terlätt vara / at i prätta widh alle allmenne Wägar / på
hwarie två Milndr / så på Crono och Skatte som Krål-
se-ågor / wisse Gästgifware Hwos och Tawerner / thet thet
wägfarande för Penningar och skäligh Betalning tillän-
da kan: Och theta salunda till försäendes / at så sampt
Jordäganden wil sielff prätta och hålla gode och laglige
Krogar eller Gästgifware gårdar / skal han vara thet wi
närmast och muta thet Frnhelt / som Wi berörde Kro-
gar medh benådat hafwe. Men i fall en eller annan thet
försurmadde och wedersalade och thet besumnes / at thet
Orten in twäl nödrändige medh en eller flere Gästgifwa-
re måste besättas: Så skal han / auten sielff förma andre
thet til och aff them en skäligh probit och wedertäl melle
thet före taga eller och äth minstone tillåta / at andre thet
måge obehindrade och vthannagons inrång göra.

Til thet Andra: På thet alle Saker mågh
medh Ordning och Skälansälte warda / så wile Wi för-
ordna någre wise / bestedelige och förståndige Män / som
skampre Landzhöffdingarne / Fougdarne och Lagblafarne
Tote distret hete Wäre Kyle / hafwa insecende på alle Taw-
terner och them tilhålla at themne Wäre ordinarie wisse
wer handhaffd och effterkommen.

Til

130.
Til thet Tredie / Skal Gästgifwaren wa-
ra förpligat / at låta vpsätta nödröftrige Hwosrum /
både til Gästernas herbärgerande / som och til thetas sa-
kers förwarande / sampt gode Stallrum äth minstone til
tingu fyra Hästar. Såsom och försörja sigh effter han-
den medh godhe Sängeläder och hwadh Hwosgeråd /
som til thet wägfarande behoff vthi Köket kan aff nö-
den vara. Item Hästar Kedsadlar / Wagnar / Kärror /
Slädar / sampt Höd / Halm och Hassra / för them / som
medh thetas egne Hästar resandes warder.

Til thet Fierde / Effter som framdeles
alle man / så wäl höge ständz Personer / som eliest andre / ge-
nö Gästgifwerierne måste thetas Resor foresätta / thet
före möte på hwar Orth / aningen mehre än som in
Tastwerne förordnas / eller oc Krogaren wara skuldig om
han sigh eliest vnderstår allena Gästgifweriet at vnderhål-
la / at til thet minsta hafwa tre slagz Wäningar i Kroghen /
och them alle medh behörige Nödröftrier försörja: Så
at en Wäning warder Adelige ständz Personer på nödfall
förbehållen / thet andre för annat hederligt Folk / och
thet tredie för gemeent Säl Tap.

Til thet Fempte / På thet nu icke skal falla
Krogaren för swäre och odrägeligt sådane Bynningar i
hast aff egne medel at vpsätta låta / thet före såsom nu
thetta är utwäre / som lånder allan Almoge i gemeen til
innsa och wälsärd: Altså och på thet Krogarne måge
så mycket tidigare blifwa medh nödröftrige rum vps-
bygde: Ty erachte Wi skälige / och nådeligen begäre och
biudel

A III

biudel

blude/ at allan Allmoge/ så Frälset/ som Skatte och Cro-
ne i Håradet och the Sochnar/ ther Krogarne byggias
och inrättas måste/ framförer i henne tilsiundande Wint-
ter/ til Krogsställen en Timberstäck/ två eller tre/ mera eller
mindre/ efftersom hwars och ens råd och lägenheet kan
wara til/ och sedan i tillkommande Wår hielper til Hwisen
at optimbra och vnder Taak sättia/ låtandes sedan alt öf-
rigit/ hwadh som til Hwisens tarfwer och nödteorffter/ som
är i sonnerhet Skärstenar/ Fönsier/ Sångiar/ Bord och
Bänckiar/ ankomma på Krogarens emsorg och be-
nadh. Och wele Wi/ at Wåre Landhöfdingar nu
strare på behörlige rum och ställen/ skole handla här om
medh Allmogen och honom til bemålte Emäders fram-
förande förstå och willig göra/ såndandes Kärsten Bon-
derne emellan/ efftersom the finnas förmodgne och til Her-
mans wälker: Låtandes sigh ther idampre wara besal-
lat/ at framdeles drifwa ther på thet Krogarehwisen må-
ge medh första Wåredagh blifwa optimbrade och til sin
fullkomlighett bracht.

Til thet siette På thet then resande Wan-
anten han wil resa medh Gästgäware Hästar och Fordon
Raper eller och medh sine egne Hästar/ wäl må blifwa be-
fordrad och i sin resa forhulpsin, To skole Wåre och Cro-
nones Mån som i then andre Tunct en ärenembe de wara
förplichtade at ransaka och besee alle stæte och stæ-
gar som anten liggia emellan Stadterue eller Sochnarne
och Tingställen/ om the anten kunde förståttas/ eller på
somblige Dether behöfwa förändras/ och göras/ Inna-
re eller

131.
re eller rättare/ och ther dee sådant beståne/ så tilhålla All-
mogen sådant effter Lagh at ställa i wårket/ och skal in-
gen wara thesöre befriat och vndantagen; wihan effter
Dre och Ortugh förstås och tilhållas/ Wågeparten at
antaga och wäl rådia låta.

Til thet Siutende/ När Wågarna således
äre rådde och lagade/ skole the och mätas medh Endren/
så at alle misler blifwa lika långa: Och skal sexusend samp-
nar göra en Mål/ och widh hwar Mål uppsättas twiße
Stenar och Rännemärken/ den resande Man til rättelse.

Til thet Ottonde/ Förrestreffne Wåre Mån
och Tienare/ skole och dijudicera och skatta/ om en Krogh
eller Tastwerne kan göra tilfyller/ eller/ om ther görs flere
behoff på the ställe/ och hwad ort ther til kan wara begär-
mas/ så the och skole ther hån hafwa sitt affseende/ om
ther anten strare eller medh tyden/ kan läggias en Stadh
eller Stäck/ och then medh twiße Privilegier omfattas/ em
man äch wilstone kan införa och plantera låta Hoffslas-
gare/ Wagnmalare/ Sadelmalare/ Enidkare/ Draga-
re/ Hökrare/ Balare/ Brynggiare och sådane Handwär-
kare flere/ som em the resandes forhjelppande kunne nödi-
ge befinnas. Fördensuld skal och strare Plaken medh
Gator/ Förg/ Lastadier och andre nödige lågligheter aff-
stäckas/ så at alle/ som ther byggies/ må effter en wiß Ord-
ning och delseing stee och förståttas/ och i w hwar gata äch
mmissioner göras tingu alnar bredh/ sampte alle the ställen/
som widh Watten liggla/ wara tillsammans bredb obygde
och ledighe.

Til thet Nijonde / Skal Gästgifwaren
 stå; wara wedderreda; at emottagha och herbergera alle
 Wägsfarande / som til honom lända och för god oc skäligh
 Betalning låta them bekomma Håstar / Wagnar / Våtar /
 Sadlar / Slädar oc all annan nödig fordenstap / samt nöd-
 torffigh förrearing til Söl och Maat / så och haftra / Höd
 och Strö till theras Håstar / om the sådant begära och
 behöfwa kunne. Och skände i thet fallet Gåsten fritt an-
 tingen han wil medh Gästgifwarens utredning sig nödja
 låta eller anamma aff honom Kött / Brödh / Fisk och an-
 nat stukt / och thet sielff låta bereda. Och der then wäg-
 farande sielff äth sig wil således maatredda; Så betale
 Rödgarer sårst saltgrönt och rödte Kött; Item Fugel /
 Willbrädh / sårst och salt fisk / Smör / Ägg / Mjöl / Örn /
 Ent / Mordetter / Kostwor och flere sådane ^{vial} parke-
 ler / effter som the vith näste Köpstadh gälle och kunne
 såltas före. Men låter Gåsten sigh nödja medh en sådan
 Måltidh som Gästgifwaren och hans folk sielfwe kun-
 ne och äre waane at bereda; betale så Måltiden för Per-
 sonen fem Öre Edlswermunt / för thean Olet och annan
 Dryck: Wil han och bätter blifwa tracterat; så betale
 som i näste Köpstadh eller som tractamentet hafwer varit
 godt och kräseligt til.

Til thet tjonde / Komma så många Gäs-
 ter tillnka at han en ensammet hinnet eller förmlär them
 at herbergera eller försörja medh Håstar / Wagnar eller
 annan fordenstap; så skole hans näste omliggande gran-
 nar wara skyllige; som Sweriges Lagh förmlä; at taga
 på

132.
 på sådant Nödsfall som bliga til sigh / och them / effter then-
 ne Gästgifware Ordning / medh Håstar och andre Nödh-
 torffter försörja och forhjelpa / och ingen fördrusie sig ther
 ifrån at vndraga / widh lagligt straff tilgörandes: doch
 skal / på sådant fall / Allmogen så betalas för thet han här
 skuter / som Gästgifwaren sielff: Efftersom och bem:
 Gästgifware intet skal haftra någon macht / at förwågra
 them wägsfarandom sine egne Håstar / Wagnar och an-
 nan fordenstap / chwadh inth thet wara kan / så länge
 någhot sådant hoos honom olegdt är / och då hemma
 finnes.

Til thet Elloffte / Ther och händer / at an-
 ten Wi sielfwe / eller någre förnehmme Sändebudh och
 store söhnen behöfwa at resa genom Landet / och Tawer-
 nerne sampt thet omliggande Allmoge / vith Hastigheet
 icke förmatte medh alle nödige Saker wara försedde: Så
 wele Wi icke her sielfwe wara omständte om sårstille me-
 del / at hjelpa Os och them forth / eller och fiorton daghar
 för vith / låta hoos bem:
 Tawerner och angränkande
 Allmoge ther om tillsäna / på thet the måge haftra behör-
 ligt råderijne sig på alle nödtorffter at göra beredde: Så
 Wi och så wele låta then förordning göra / at för an
 Gästerneta taga Affstedh vithur Herberget / alt effter Lagh
 och Ordningen warder betalt och klartgiordt. Hvilket om
 thet enstet / skole Gästgifwarne haftra macht / at qwar-
 hålla och arrestera sammet aff ens medh hafwande Tross / at
 thet swarar dubbelt emoot thet som förtört är / til thes be-
 talningen warder full omligen erlagd.

B

Til

Til thet tolfte / Den hwadh Krigzsol-
let och thes resor anlangar / så skole the / icke mindre än som
alle andre / sigh aldeles råtta / effter ihenne Ordning / och
then försäkring Wij Almogen i part, om Gåst och skutz-
ningz frishett / gifwit hafwa: Allenast skal them thetta
wara effter Ryksdagz Beslutet förbehållit / at så offra the
Fånike / och Regementetaals / anten toga vthi Fiendes
land / eller och då dan heimkomma / så skole the på sådane
händelser / så frij Fordenskap och Skutzhåstar / efftersom
thetta vthförlikare vthi bemålte Wår försäkring och be-
målte Ryksdagz Beslutet är at see och förmårelia.

Til thet trettonde / Gåsom nu alle / som
til Gåstgifwaren eller widh ofswanskriffne händelser / til
Bonden anlånda / och hoos honom Herbårge taga wele /
skole wara skyldige / at riktigt betala för sigh / thetas och
theras medhafwande Dienares förtärning sampt Fodhet
och måhl för thetas Håstar och annan Fordenskap. Alls
skalingen / choo then håst wara må hög eller lågh fram-
mande eller Inländst / fördrussa sigh Krogaren något af
tvinga / wårdare än theenne förordning expresse tillåter.
Och hafwe hwarken Wåge / eller Tawerne Inspektör /
eller Landzhöffdinge / Fougde / Arendator eller någon annan
Besallningz man macht / at anten lägga sigh sielfwer /
mindre mindre Krigzsold / eller andre til Bonden / eller
Gåstgifwaren / en heller någon Gåst honom påträngia /
eller wårdare inågon mätte commendera. än som Lågh så-
ger och nu här i förmålte år: V:han så frampt the be-
was något sådant bedrifwa / och dsiwer theenne Ordning
ick

133.
icke behörligen handhålla / så skole the straffas / som Cro-
nones orrogne Mån / sättas ifrån sine Tienster / och de och
allan stada them som se ederrödre wedergålla och betala.

Til thet Fiortonde / Ingen resande Wan
skal fördrussa sigh / at rida Krogarens och Gåstgifwa-
rens Håst / eller hafwa hans Wagn / Båth / Elåda eller
annan Fordenskap längre än til näste Krogh eller Gåst-
gifware / vthan Egandens gode willie och samtycke. Rids-
der eller saar han lengre / så sware ther till / som til annat
Kåhn: Doch så at honom icke nekas sådan Fordenskap
til näste Gåstgifwaren / för skål och rätt. Taghet någon
Håst / Båth / Wagn eller slåda emot hans willia / och blif-
wer bahr åtagen / han skal förbrå till näste Landzhöffdinge
/ eller närmaste Håbte / och ther tages i borgan / om han
är boofast; Men är han löser drång / sättles i förwaring
widh Waten och Brödh til näste Ting / Och så frampt han
ther til Lagligen bunden warder / skal han så icke allenast
leswerera Gåstgifwaren eller Eganden sin Håst / Wagn /
Båth och Elåda ofskadd igen / vthan och ther ofswan på /
böta effter Lagh.

Til thet Femptonde / På thet the wåg-
sarande måge weta en wisi taxa, hwadh the för Mullen
gifwa skole / och Krogaren eller Gåstgifwaren hwad han
medh skål fordra skal / hafwe Wij thet så förordnat / at den
wågsarande man skal vthan någon åhskilnadh aff åhrs-
tidene / anten thet är Somar eller Winter / höst eller wår /
gifwa för myllé / för en Redhåst / eller en Elåda och Håst /

Er Sre Sölsvermynne/ och för en Wagn eller Elådha
medh två Hästar/ dubbelt så mycket.

Til thet sextonde/ Alderstund vnder tij-
den hända kan/ at then wägsfarande utet wil låna sigh
fyllest Hästar och Fordenskap til Troß och Bagacie/ utan
til erwenthrs beladar Gästgistorarens eller Egandens Söf
mehr än skälige kan wara: Thersöre hastve Wn så för-
ordnat/ at ingen skal på en Häst mehra födra/ then resande
Personen vudant: zandes som thet å rider/ än som Hä-
sten makelige måhtar draga eller på sig hafwa: Hastver
han mera at födra/ så leise flere Hästar. Och skal it
Ekeppunds tyngd räknas för it fullt Last/ effter en Häst
thi Glåda och Kärra/ hwarästver then wägsfarande in-
thet skal hafwa någon macht/ at Gästgistorarens Söf be-
lasta/ vthan särdeles betalning och hans godhe wille och
samenckio.

Til thet sutttonde/ Effter offta händer / at
then wägsfarande illa traäret och handterat Gästgistora-
rens Hästar och andre Fordenskapet/ och äter/ at vnder tij-
den bemålte Gästgistoraren anten aff Wanstödhet/ eller at
bespara Penningar/ utet hastver sådane Hästar och For-
denskapet som billige wara berdes. Hwarästve sådant/
som ee andre sehl/ vthi Maat Druck Sång Logementet
och flere nödcorffter/ at bota och tilbörliq. m affredia/ skal
meer bemelte War Wäge och Tasterne Inspektor/ tillika
medh Landzhöffdingen / Fougden och Laghlåfaren/ til
thet ringeste syra gångor om året/ alle Tasterner vthi
hwarit Landzkap besichtiga thetas Hws och andre La-
g enhetert granneligen igenom see/ och så tillhålla them/ at

134.
alch afwa vthi god beredskap/ som och/ at alle thetas saker
äre doglige och Laggille. Och thet tånågon Klagemähl
pånågon thet sndan komme/ stole the den/ effter Lagh
och thetne Ordinantzien/ widh Tinget affdöma och slåta.

Til thet Adertonde/ I symmerheet skal
Kroögarens skyldigheet wara/ at hafwa altidh godhe och
duglige Hästar/ Sadlar/ Elådar/ Wagnar/ Kärror/bä-
tar och annan Fordenskap/ så många aff hwarit slagh/ som
han befinner tarswen nödigt fordra/ til the wägsfarandes
forthielpande: Säsom och försörja sigh medh sådane pro-
viantz/ Parteler och Drucker/ sampt Sånglar och andre
Hwsgeråd; saker som then wägsfarande kan wara tiert
medh; Sigh wachtandes thet söre/ at icke öfwer seel och
brist aff något sådant/ må komma besvär och Klagomål:
Vthan altidh sal laga/ at then wägsfarande kan på en och
annan tidh om året/ vthan någon vpphåldning och
Tid; sörsunelse blifwa på sin Resa tilbörliq. befordrat.

Til thet Nittonde/ I fall / at Gästgis-
taren weert sig hafwa någon vthgammal bräckelig båt/
eller odugdig Söf/ och then listwål trer äth then Wäg-
farande/ och thet aff kommer skada til Godz eller Person:
Så skal Saken lagligen tingsöras: Och thet så skälighen
bewisfas kan/ at Gästgistoraren allena är thet til wällans-
de/ så plichte han thet söre effter Lagh och laga Stadga.

Til thet tjugunde/ Händer sigh/ at nå-
gon resande Man/ Höggh eller Lagh/ anten sielff är bullers-
sam/ orolig eller eliesi odugdig/ eller och hastver vthi sin
tienst och sölic bullerjame/ oroligt och odugdige folk och

Sällskap: Och thet besunnes/ at Herren eller Hwshonden
den thet aff hade Wetenskap/ och Misserminnen icke wille
behdriligen straffa låta/ så skal thet wara plichtigh/ at sielff
stå thet til råttia före/ och thet han sielff brotigh är/ plich-
ta för sitt eget/ men för sitt Föld och Sällskap/ böra lyfa
som hade han thet sielff brutit.

Til thet förste och tiugunde / I fall at
Wästgistwären eller hans Husiro/ Barn och Tiensteföld
finnes odnadtze/ och ethera medh srent/ tmsinat/ eller an-
nan ondsko betrådes/ så böte thet före sammaledes effter
Lagh.

Til thet andre och tiugunde/ Om Fohr-
man/ Skuttpålle eller Puga/ anem dricker sigh drucken
eller ellicst icke gör sin tiens som thet sigh böte/ och thet
kommer skada och försuelse aff: Så wedergålle han al-
lan skada effter Måtesmanna ordom/ och straffas thet
ofwarpå medh arbitral straff. Gitter han icke Botom/ så
böte för honom Wästgistwären/ an han tryste brott hans/
och thet icke i indhrögde och botade. Kommer thet aff
skada til Lyff eller Godz/ sware bemåtte Wästgistwäre thet
til/ så frampt han kunde sitt Földes Fehl weta och före-
komma.

Til thet tridie och tiugunde / Besunnes
och någon wägsfarande/ anten aff Rättia/ Haat emoot
Wästgistwären/ eller annan odnadt/ illa handtera/ anten
Häsi/ Hion eller Fordenstap/ så at thet thet aff luter skä-
da/ eller får något lythe/ han wedergålle Wästgistwären al-
lan skada och sammaledes böte thet hoo arbitralicet. Och
sware

sware Herren eller Hwshonden för sitt Föld/ om han thet
til finnes brotigh. 135

Til thet fierde och tiugunde/ Wil All-
mogen i Soken eller Håradet föra Wästgistwären något
til Salu (och Plaken intet är medh Stadz eller Fläckes
Friheet försedd) som han til the fremmandes Förtåring
och Fordenstap behöfwa kan/ sådant all skal wara för thet
lille Tullen och Accisen/ som i Städerna tages/ aldeles
fritt/ doch skal här medh olaga Landzsköp och annan Kö-
penstap intet wara tillåtit/ wijdare/ dan in måldt är.

Til thet fempte och tiugunde / Ingen
wari förloswat å Landri/ på två Mhl wår Wästgistwären
at sälia Söl/ Wijn eller Brännerwijn/ vch an stände thet
Wästgistwären allena til/ vch an the måhl/ som i thet 10/ 11
och 12 punct äre bestrefne.

Til thet siette och tiugunde/ På thet thet
wägsfarande må så myckit bättre blifwa tiens och påach-
tat/ och Wästgistwären sielff blifwa behållen: En effterlåte
Wij honom nådigst åhriligen til thet ringeste fyra Dräng-
gar frije för Vchskriffningen.

Til thet siuende och tiugunde/ Men hwar
så hånde/ at anten fyra Dränglar intet gjorde tilfyllst/
at hålla Wästgistwären skadelöds: Så skal Wåge/ och
Zastwerne Inpedoren, tillika medh Landzhöfdingen/
Fougden och Lagläsaren thet råttia/ och honom thet as
bewijs och förskriffe til Df meddela/ så honom skal effter
tarswen och tydernes bestaffenhet skee ndije oc satisfaction.

Til

